

Київський національний університет
будівництва і архітектури/
Кафедра філософії

«Затверджую»

Завідувач кафедри
Іван ЧОРНОМОРДЕНКО
Розробник силябуса
Андрій ШАРИПІН

Шифр Спеціальності/ 08	Назва спеціальності, освітньої програми Право ОПП «Будівельне Та містобудівне право»	Освітній рівень Бакалавр
---	---	-----------------------------

СИЛАБУС / SYLLABUS

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

(НАЗВА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ)

1) Статус освітньої компоненти: обов'язкова

2) Контактні дані викладача:

доцент, кандидат філософських наук, Шарипін Андрій Вікторович
sharypin.av@knuba.edu.ua
https://www.knuba.edu.ua/kafedra-filosofii-vykladachi_kafedry/

3) Пререквізити / Prerequisites: на основі загальної середньої освіти

4) Коротка анотація дисципліни

Курс «Філософії права» розкриває генезис та розвиток філософсько-правової думки: від стародавнього світу до сучасності. Поступово розкриваються онтологічні засади права, сутність гносеологічних, антропологічних засад права, філософський зміст та обґрунтування прав людини. Курс знайомить з філософськими поняттями: цінність права, ціннісні основи права (моральність, свобода, справедливість), правосвідомість та співвідношення права та моралі; інституційний вимір права, філософські проблеми права і влади. Вивчення курсу «Філософії права» необхідне майбутнім юристам, бо сприятиме розширенню кругозору, удосконаленню наукового мислення та, відповідно, готує бакалаврів до ефективної професійної діяльності. Сферою професійного використання дисципліни «Філософія права» є базові знання та навички, необхідні сучасному фахівцю у галузі юриспруденції.

5) Структура курсу:

Загальна кількість кредитів ECTS	2
Сума годин:	60
Вид індивідуального завдання	реферат
Форма контролю	екзамен

6) Зміст курсу:

Змістовний модуль 1.

СТРУКТУРА ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ. ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ПРАВА.

Лекція 1. Загальні уявлення про філософію.

Визначення філософії. Філософія та філософствування. Виникнення філософії. Предмет і проблеми філософії. Структура і дисциплінарна будова філософського знання. Філософські

категорії. Співвідношення світогляду і філософії. Основні світоглядні орієнтації людини в світі. Філософія і релігія. Філософія і наука. Філософія і право. Особливості сучасного розуміння філософії. Роль філософії в сучасному житті суспільства. Особливості філософського підходу до світу. Особливості філософського пояснення світу. Призначення філософії.

Лекція 2. Онтологія як філософське вчення про буття.

Метафізика. Філософське розуміння проблеми буття. Уявлення про онтологію як вчення про буття. Історико-філософські варіанти розгляду проблеми буття. Особливості розуміння буття як засади виникнення різних філософських концепцій. Буття: форми (модуси), структура. Співвідношення категорій «буття», «субстанція», «матерія». Матерія: атрибути, спосіб і форми існування матерії. Сучасні уявлення про спосіб і форми існування матеріального світу. Метафізика й онтологія. Онтологічний вимір правових явищ. Діалектика: історичні типи й альтернативи діалектики. Принципи, закони й категорії діалектики.

Лекція 3. Свідомість як філософська проблема.

Філософський зміст проблеми свідомості та шляхи її розгляду в історії філософії. Основні підходи до пояснення феномену свідомості. Концепції свідомості. Найбільш загальні властивості свідомості, функції та структура свідомості. Філософське визначення свідомості. Свідомість, самосвідомість, мова. Правосвідомість. Суспільна та індивідуальна свідомість. Феномен ілюзорної свідомості. Свідоме і несвідоме. Концепції несвідомого.

Лекція 4. Філософія пізнання.

Наука як соціокультурний та пізнавальний феномен. Проблема пізнаваності світу та спроби її розв'язання. Уявлення про знання і пізнання. Гносеологія. Об'єкт і суб'єкт пізнання. Види, рівні пізнання. Форми пізнання. Чуттєве і раціональне пізнання. Характерні риси інтуїції. Співвідношення пізнання і розуміння. Проблеми істини у пізнанні. Поняття про науку та особливості наукового пізнання. Епістемологія. Основні види наукового пізнання. Виникнення науки. Принципи інтерналізму і екстерналізму. Періодизація історії науки. Рівні та структура наукового пізнання. Методи наукового пізнання. Форми наукового пізнання. Пізнання правових явищ. Сучасні оцінки науки. Філософський вимір юридичних наук. Поняття про стику науки. Визначення соціокультурних орієнтирів науки.

Лекція 5. Філософське осмислення людини.

Людина як основний предмет філософського аналізу. Актуальність філософського дослідження людини. Філософські аспекти антропогенезу. Основні філософсько-антропологічні проблеми: природа і сутність людини, антропогенез, сенс життя, смерть і безсмертя, спілкування і розуміння, людина і космос. Антропологія права. Поняття про особу. Соціалізація особи. Уявлення про "Я-конденцію". Ціннісні орієнтації, свобода, відповідальність та криза особи в сучасному світі. Практиологія. Правова діяльність та її ефективність.

Лекція 6. Аксиологія (теорія цінностей).

Цінності: розвиток філософських уявлень про цінності. Філософія раціоналізму. Філософія І. Канта. Аксиологічний напрям у історії філософії (друга половина XIX ст.) Аксиологічна проблематика у філософії XX століття: феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика, теорія соціальної дії. Цінності в структурі соціуму. Суб'єкт - об'єктна природа цінностей. Ієрархія цінностей людського буття. Цінності науки. Цінності як ядро світоглядної проблематики. Цінність права.

Змістовний модуль 2.

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА ТА СУЧАСНІСТЬ

Лекція 7. Тема. Антична філософія права.

Філософсько-правові концепції античності у Стародавній Греції. Діке і номос: у пошуках почав справедливості. Демокріт. Софісти. Сократ. Платон. Аристотель. Епікур. Стоїки. Філософсько-правові концепції античності у Стародавньому Римі. Цицерон. Римські юристи.

Лекція 8. Тема. Філософія права середньовіччя

Філософсько-правові ідеї Середньовіччя. Павійська школа. Екзегети та коментатори. Школа глосаторів. Фома Аквінський. Середньовічні юристи. Засновник юридичного мистецтва Раймонд Луллій. Балдус.

Лекція 9. Тема. Філософія права Нового часу

Гуго Гроцій і становлення сучасної доктрини міжнародного права. лежить Ідея справедливості як необхідну ознаку права. Позитивне право в філософії Френсіса Бекона. Закони – якорі держави. Антиліберальний і антиіндивідуалістичний характер філософії права Гоббса. Лібералізм філософсько-правового вчення Джона Локка. Доктрина законності спротиву будь-яким незаконним проявам влади. Філософсько-правові дослідження Монтеск'є. Дух законів. Руссо та ідеї народного суверенітету. Розумне право в філософії І. Канта. Категоричний імператив як караючий закон. Філософія права Гегеля. Абстрактне право, мораль, моральність.

Лекція 10. Тема. Філософія права в Україні.

Зародження філософсько-правової думки в Україні (Г. Сковорода, П. Юркевич, М. Драгоманов, Б. Кістяківський, І. Франко). Філософія права в сучасній Україні.

Лекція 11. Тема. Філософія права у XX ст.: основні концепції

Загальна характеристика. Неокантіанські концепції філософії права. Неогегельянські концепції філософії права. Чисте вчення про право Г. Кельзена. Концепції «відродженого» природного права. Екзистенціальна філософія права. Онтологічна концепція права Р. Марчича. Неопозитивістська концепція права Г. Харта. Пізнавально-критична теорія права (неопозитивізм О. Вайнбергера, П. Колера, П. Штрассера та М. Прішинга).

Змістовний модуль 3.

Практичне заняття 1. Загальні уявлення про філософію та філософію права.

Практичне заняття 2. Онтологія як філософське вчення про буття, онтологія права.

Практичне заняття 3. Проблема свідомості у філософії. Філософія пізнання.

Практичне заняття 4. Філософське осмислення людини. Праксіологія права.

Практичне заняття 5. Аксиологія (теорія цінностей). Право як цінність.

Практичне заняття 6. Антична філософія права.

Практичне заняття 7. Філософія права середньовіччя.

Практичне заняття 8. Філософія права Нового часу.

Практичне заняття 9. Філософія права в Україні.

Практичне заняття 10. Філософія права у XX ст.: основні концепції.

Індивідуальне завдання:

Реферат. Орієнтовна проблематика

1. Предмет філософії права. Сутність та форми прояву права.
2. Право як справедливість. Теорії справедливості (Дж. Ролз, С. Адамс, Р. Нозік, Б. Рассел, Д. Готієр).
3. Право в добу Відродження (Н. Макіавеллі, Т. Мор)
4. Методи філософії права. Правові колізії.
5. Зародження філософсько-правової думки в Україні (Г. Сковорода, П. Юркевич, М. Драгоманов).
6. Філософсько-правова концепція Б. Кістяківського
7. Антична філософія права. Софісти. Сократ: номос проти дисномії.
8. Філософії права: еволюція поглядів та дискусії.
9. Правова культура. Особистість, право, держава в сучасному світі.
10. Філософія права в сучасній Україні.
11. Антична філософія права. Діке і номос: у пошуках начал справедливості.
12. Принцип формальної рівності як специфіка права.
13. Філософія права Нового часу: Гроцій, Френсіс Бекон, Гоббс.
14. Конституція України (філософсько-правові аспекти).

15. Проблема буття та форми існування права (правові норми, правові відношення, правосвідомість, правові процедури)
16. Філософія злочину і покарання.
17. Основні типи праворозуміння (легізм, природне право, юридичний лібертаризм).
18. Правовий закон (об'єктивний зміст права) та неправовий закон (суб'єктивний зміст, приписи)
19. Середньовічна філософія права. Томізм. Середньовічні юристи.
20. Право – атрибут цивілізованого суспільства.
21. Принцип формальної рівності як специфіка права
22. Антична філософія права. Платон, Аристотель, Епікур, Стоїки.
23. Основні філософсько-правові проблеми сучасності.
24. "Філософія права" як "філософія свободи".
25. Конституція України (філософсько-правові аспекти).
26. Філософія права Нового часу. Локк. Монтеск'є. Руссо.
27. Три ступені розвитку права – абстрактне право, мораль, етика.
28. Право як рівна міра, свобода і справедливість.
29. Римська правова цивілізація. Космополітизм. Римський стоїцизм
30. (Цицерон, Сенека). Римські юристи.
31. Екзистенціальна філософія права. (В. Майхофер, Е. Фехнер)
32. Філософсько-правові концепції в працях Канта і Гегеля.
33. Право та закон (легізм та юснатуралізм).
34. Російські неогегелянці (Б. Чічерін, П. Новгородцев).
35. Філософія права в системі наук.
36. Історичний розвиток філософії права в епоху Відродження.
37. Екзистенціальна філософія права. (В. Майхофер, Е. Фехнер)
38. Розвиток філософії права в Україні (Б. Кістяківський, І. Франко).
39. Античні вчення про державу (Платон, Аристотель).
40. Принцип формальної рівності як специфіка права.
41. Християнська модель морально-правової реальності.
42. Функції права (комунікативна, семіотична, егалітарна, кратична).
43. Основні напрями філософії права ХХ ст. (нормативістський, аналітичний, феноменологічний, екзистенціальний).
44. Архаїчні «першонорми». Нормативність міфологічної свідомості.
45. Неокантіанські концепції філософії права.
46. Шарль Монтеск'є "Про дух законів".
47. Онтологія права. Правова реальність та форми її буття.
48. Відмінності між природним і позитивним правом.
49. Проблема справедливості у філософії Платона.
50. Соціально-правові протиріччя та їх типологія.
51. Правова цивілізація древніх греків.
52. Права і свободи людини в сучасній Україні
53. Філософія права в контексті всесвітньої історії (комунізм і капіталізм).
54. Правовий закон. Правова держава. Права і свободи людини та громадянина.
55. Форми існування права
56. Капіталізм. Нерівність. Протестантська і утилітарна етика. Капіталізм з «людським обличчям».
57. Магдебурзьке право і розвиток філософсько-правової свідомості в Україні.
58. Гуго Гроцій про природне та позитивне право.
59. Комунізм. Філософія заперечення власності, права та держави. Свобода без права та держави.
60. Філософія права у системі наук

61. Проблема справедливості у філософії Арістотеля.
62. Правова рівність. Право та закон (легізм та юснатуралізм).
63. Дозволи та заборони як регулятивні форми (право та зрівнялівка).
64. Основні напрями філософії права XX ст.
65. Становлення філософії права як самостійної науки.
66. Неокантіанські концепції філософії права.
67. Проблема свободи у "Філософії права" Г Гегеля.
68. Цінності та закони природного права.
69. Негегельянські концепції філософії права.
70. Юснатуралістичний підхід до праворозуміння.
71. Праксеологія права. Сила і право. Право і воля.
72. Екзистенціальна філософія права.
73. Філософсько-правові ідеї гегельянців (К. Маркс).
74. Позитивістська теорія права. Непозитивізм Г. Харта.
75. Правова антропологія: гуманістична природа права.
76. Філософія серця" як світоглядно-методологічний фундамент національної філософії права (Г. Сковорода, П. Юркевич).
77. Конфуціанська правова цивілізація: філософсько-етичні основи.
78. Ознаки правової держави.
79. Право – математика свободи.
80. Правова антропологія: гуманістична природа права.
81. Філософсько-правові ідеї періоду Стародавнього Риму

7) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:

<https://org2.knuba.edu.ua/course/section.php?id=9612>

<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2602>